

"סנאט" מספר 286 בנושאים מדיניים :

תמונת מצב מדינית ופוליטית ברש"פ

תמצית

1. בעקבות הבחירות לפרלמנט ועליית החמאס יש חשש לאנרכיה מנהלית, משבר הומניטארי, ואפילו תהליך הידרדרות שיכול להוביל למלחמת אזרחים ברשות.
2. הפרלמנט והועדות הפכו לזירת התגוששות פוליטית, בין שתי המפלגות המובילות, חמאס (74 חברי פרלמנט) והפתח (45 חברים).
3. הנתק בין נשיא הרש"פ, אבו מאזן, לבין הממשלה בראשות איסמעיל האנייה, משבש את יכולת הפרלמנט לחוקק חוקים.
4. הרשות המבצעת נכנסה למצב של קיפאון כתוצאה מהעדר תקציבים, חוסר ניסיון, חוסר מיומנות ניהולית של כוח האדם, וקשיים אובייקטיביים.
5. בהנהגת חמאס, העדר הירארכיה ברורה ופילוג אידיאולוגי לארבע עמדות מרכזיות: בקצוות, הגורם הקיצוני ביותר, חמאס חוץ וחאלד משעל, שמבטא עמדות נוקשות ואלימות, בקצה השני, הנהגת האסירים בגישה פרגמטית מתונה, ובתווך, הפלג העזתי, האנייה וא-זהאר ואנשי הגדמ"ע המתונים יחסית.
6. סקרי עומק שמבוצעים באופן שוטף ומקצועי על ידי מכוני מחקר פלסטינים קובעים באופן חד משמעי שלמרות שהציבור הצביע נגד הפתח על רקע השחיתות, הניהול הלקוי, והעדר פירות שלום, 63% מהציבור הפלסטיני ענה שהוא מקבל את הנוסחה של שתי מדינות לשני עמים, כשישראל מוגדרת בשאלת הסקר כ"מדינתו של העם היהודי", זאת ועוד, רק 37% מתוכם ענו שהם סבורים שהציבור הישראלי תומך בפתרון זה.
7. אחת האופציות העולות מהאמור כאן היא שהאנייה יהיה חייב לייצב את ממשלתו באמצעות שותפות עם הפתח ושותפות עם העם.

צוות ההיגוי

מר עוזי ברעם, יו"ר
ח"כ גלעד ארדן
מר הרמן בונץ
ח"כ ד"ר יוסי ביילין
ח"כ איתן כבל

חברי צוות ההיגוי בעבר

יו"ר ראשון,
הנשיא חיים הרצוג ז"ל
יו"ר שני,
מר חיים י. צדוק ז"ל
ד"ר יהודה לנקרי
ח"כ מיכאל איתן
עו"ד יוסי כץ
ד"ר וינפריד וייט
ח"כ גדעון סער
ח"כ יצחק הרצוג, שר
ח"כ אתי לבני

בשיתוף:

קרן פרידריך אברט

חסויות:

משה קורניק

Steering Committee

Mr. Uzi Baram Chair
Mr. Gilad Erdan, MK
Mr. Hermann Bünz
Dr. Yossi Beilin, MK
Mr. Eitan Kabel, MK

Former members of the steering committee

Former Chair,
The Late President
Chaim Herzog
Former Chair,
The Late Mr. Haim J.
Zadok
Dr. Yehuda Lankry,
Mr. Michael Eitan, MK
Adv. Yossi Katz
Dr. Winfried Veit
Mr. Gideon Saar, MK
Mr. Isaac Herzog, MK
Minister
Ms. Eti Livni, MK

In cooperation with:

Friedrich Ebert
Stiftung

Sponsors:

Moshe Kornik

תמונת המצב הפוליטית והמדינית ברש"פ, בעקבות הבחירות לפרלמנט ועליית החמאס, הולכת ומסתבכת, עד כדי חשש לאנרכיה מנהלית, משבר הומניטארי, ואפילו מלחמת אזרחים. כדור השלג שכבר החל לצבור תאוצה ולחולל מהומה בתוך שטחי הרש"פ, עלול להביא לתוצאות מסוכנות נוספות ולפגוע גם בישראל.

באופן רשמי, הפרלמנט הפלסטיני ("המועצה המחוקקת" הכוללת 132 מושבים) מתפקד באופן שוטף ומתכנס פעמיים בשבוע באמצעות מערכות וידאו-קונפרנס המתברות בין החברים שבעזה לאילו שברמאללה. התכנסות משותפת פיזית אינה אפשרית לאור החלטת ממשלת ישראל למנוע מנציגי חמאס את התנועה בין הגדמ"ע לרצועת עזה. אך במידה רבה התפקוד הוא לכאורה. לאור המאבק בין שתי המפלגות המובילות, חמאס (74 חברי פרלמנט) והפתח (45 חברים), הפכו הפרלמנט והועדות לזירת התגוששות פוליטית שמשבשת את העבודה הפרלמנטאית. נציגי הפתח, שכמעט ואינם עושים דבר לשקם את תנועתם, מאשימים את נציגי החמאס בחוסר הבנה בסיסית של המערכת הפוליטית וכללי המשחק הפרלמנטאריים. לבסוף, ככל שמתלהט המאבק ברחוב בין הפלגים, ומרוץ חימוש של ממש מתחיל להתהוות בין חמאס לפתח, נראים בבירור סימני החמרה של העימות בזירה הפוליטית.

יתרה מזאת, הנתק שבין נשיא הרש"פ אבו מאזן, לבין הממשלה בראשות איסמעיל האניה, משבש למעשה את יכולת הפרלמנט לחוקק חוקים. בפועל מה שמתרחש הוא שהרוב החמאסי בפרלמנט מעביר חוקים שמוגשים לחתימת הנשיא, שאינו מאשרם, דבר המחייב הצבעה נוספת בפרלמנט ואישור החוק באמצעות רוב של למעלה משני שליש. לאור העובדה שלחמאס אין רוב כזה בפרלמנט, נתקעות הצעות החוק שוב ושוב. התגובה של החמאס לא איחרה לבוא, וכמענה למה שנראה בעיניהם כשיבוש התהליך התחיקתי, הם משבשים את פעילות מוסד הנשיאות. אחת הדרכים העיקריות היא כרסום מעמדו של הנשיא, אם על ידי העברת החלטות שמבחינה הירארכית אמורות להיות בידי הנשיא (כגון מינוי בכירים במנגנוני הביטחון), או באמצעות אי מימוש החלטות נשיאותיות שצריכות להיות מיושמות על ידי הרשות המבצעת הכפופה לממשלה.

הרשות המבצעת עצמה, ובעיקר משרדי הממשלה, עוברת תהליך מואץ של התפוררות, ובינתיים נקלעת למצב של קיפאון. בפועל, מרבית המיניסטרוני אינם מתפקדים, וכוח האדם המיומן - וליתר דיוק אילו שיש להם אופציה אחרת - מתחיל לברוח. העדר התקציבים הממשלתיים – עד כדי חוסר מזומנים למלא דלק במכוניות - עצר באופן כמעט מוחלט את הפעילות במשרדים. הפקידות עצמה, שחדלה לקבל משכורות מזה כשלושה חודשים, אינה מגיעה באופן שוטף לעבודה, ונושאי השיחה העיקריים במשרדים אינם נוגעים בדרך כלל לעבודה עצמה. יחד עם זאת, במספר משרדים המטפלים בנושאים הומניטאריים בוערים, מתקיימת פעילות, אולם גם שם הפעילות רחוקה ממה שאמור היה להיות תפקוד תקין של מערכת.

במקביל מסתבר שהיכולת והכישורים של שרי החמאס והפקידות הגבוהה שמונתה על ידי השרים החדשים, מוטלים בינתיים בספק. כבר בשלב מוקדם זה, נראה שהקאדרים החדשים מגלים קשיי הסתגלות והעדר ידע ניהולי. עובדה זאת מצטרפת לבעיות התקציביות ולקושי האובייקטיבי בהפעלת משרדים המנותקים בתוך עצמם, כתוצאה ממיקום השרים והפקידות הבכירה במקום אחד וחוסר יכולתם לנוע למקום אחר. כל האמור עד כאן, מקרין גם על תפקוד הממשלה ומשרד ראש הממשלה. לדוגמא, אם בתקופת ראש הממשלה היוצא אבו עלא, היו מגיעים למשרד ראש הממשלה כ-700 מכתבים ופניות שונות בנושאים מקצועיים, הרי בימים אילו המשרד מקבל עד כעשרה מכתבים ופניות בלבד.

משרד ראש הממשלה מתקשה לתפקד גם בגלל המחנאות הפוקדת את חמאס, והעדר הירארכיה ברורה בין הגורמים השונים המאכלסים את הנהגת התנועה, שהגיעה לעמדת כוח זאת ללא הכנה ובאופן שהפגיעה אולי יותר

בהקשר זה ראוי להדגיש שגם האנייה עצמו מודע לעובדה שהציבור הפלסטיני לא נתן לחמאס רוב (44% בבחירות היחסיות), וככל הנראה הוא גם יודע שהציבור הצביע בחלקו הגדול נגד הפתח ולא בעד החמאס. זעמו של הציבור יצא נגד השחיתות, התפקוד הלקוי של הפתח, והתחושה שתהליך השלום לא הביא את הפירות שהובטחו. יתרה מזאת, רבים מאילו שהצביעו בעד החמאס לא קושרים עצמם ולא תומכים בעמדתו המדינית של החמאס באשר לפתרון הסכסוך הישראלי-פלסטיני, ותומכים בהסדר של שלום ושיתוף פעולה עם ישראל. סקרי עומק שמבוצעים באופן שוטף ומקצועי על ידי מכוני מחקר פלסטינים קובעים באופן חד משמעי שהציבור הפלסטיני איננו מהווה מכשול להתקדמות בתהליך השלום. ככל שהדבר עשוי להישמע מוזר, לאורך ציר הזמן הציבור הפלסטיני נעשה יותר מתון בגישתו כלפי הפתרון המדיני. לדוגמא, הסקר האחרון מלפני מספר חודשים של הסוקר החשוב ביותר הד"ר חליל שקאקי, קובע שהמוכנות לפשרה עם ישראל, גבוה יותר מאי פעם, ושקיים רוב בציבור הפלסטיני התומך בהסדר שהפרמטרים שלו מקובלים גם על רוב הציבור הישראלי. יתרה מזאת, בסקר שבוצע בספטמבר 2005, 63% מהציבור הפלסטיני ענה שהוא מקבל את הנוסחה של שתי מדינות לשני עמים, כשישראל מוגדרת בשאלת הסקר כ"מדינתו של העם היהודי". סקרים אילו מוכיחים שאחת הבעיות הקריטיות היא העדר ידע בשני הצדדים אודות השאיפות והתקוות של הצד האחר. מרבית הפלסטינים סבורים למשל שישראל אינה מעוניינת להגיע לפתרון של שלום המבוסס על שתי מדינות לשני עמים. באחד הסקרים נשאלו הפלסטינים מה לדעתם עמדת הציבור הישראלי באשר לפתרון של שתי מדינות לשני עמים, ורק 37% ענו שהם סבורים שהציבור הישראלי תומך בפתרון זה.

הידרדרות, אנרכיה, או מלחמת אזרחים, הינן אופציות ריאליות. אולם אחת האופציות העולות מהאמור עד כאן היא גם שהאנייה יהיה חייב לייצב את ממשלתו באמצעות שותפות עם הפתח ושותפות עם העם. אחת הדרכים למקסם שתי שותפויות אילו יכולה להיות באמצעות מדיניות עצמאית ופרגמטית של האנייה כנגד משעל, בכל הקשור לדילוג עם ישראל. מהלך כזה יאפשר מרחב תמרון מדיני לנשיא אבו מאזן, שעל פי החוקה מופקד על המו"מ המדיני מול ישראל. בכדי לקרב אופציה זאת, צריכה ישראל להשאיר פתוח את חלון ההזדמנות למו"מ אמיתי על הסדר קבע. אבו מאזן מצידו כבר הכריז שהוא שואף להגיע להסכם כזה שיובא בסופו של דבר למשאל עם.